

Soek jy 'n fantastiese tutor?

www.teachme2.com/matriek

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

GEOGRAFIE V2

NOVEMBER 2023

PUNTE: 150

TYD: 3 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 18 bladsye.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

1. Hierdie vraestel bestaan uit TWEE afdelings.

AFDELING A

VRAAG 1: LANDELIKE EN STEDELIKE NEDERSETTINGS (60)

VRAAG 2: EKONOMIESE GEOGRAFIE VAN SUID-AFRIKA (60)

AFDELING B

VRAAG 3: GEOGRAFIESE VAARDIGHED EN TEGNIEKE (30)

2. Beantwoord AL DRIE vrae.
3. ALLE diagramme is by die VRAESTEL ingesluit.
4. Laat 'n reël oop tussen onderafdelings van vrae wat jy beantwoord.
5. Begin ELKE vraag boaan 'n NUWE bladsy.
6. Nommer die antwoorde korrek volgens die nommeringstelsel wat in hierdie vraestel gebruik is.
7. MOENIE in die kantlyne van die ANTWOORDEBOEK skryf NIE.
8. Teken volledig benoemde diagramme wanneer dit vereis word.
9. Antwoord in VOLSINNE, behalwe waar jy moet noem, identifiseer of 'n lys moet maak.
10. Die maateenhede MOET in jou finale antwoord aangedui word, bv. 1020 hPa, 14 °C en 45 m.
11. Jy mag 'n nieprogrammeerbare sakrekenaar gebruik.
12. Jy mag 'n vergrootglas gebruik.
13. Skryf netjies en leesbaar.

SPESIFIEKE INSTRUKSIES EN INLIGTING VIR AFDELING B

14. 'n 1 : 50 000 topografiese kaart 3325DC & DD & 3425BA GQEBERHA (PORT ELIZABETH) en 'n 1 : 10 000 ortofotokaart 3325 DC 23 GQEBERHA (PORT ELIZABETH) word voorsien.
15. Die gebied wat met ROOI/SWART op die topografiese kaart afgebaken is, stel die gebied voor wat deur die ortofotokaart gedek word.
16. Toon ALLE berekeninge. Punte sal vir stappe in berekeninge toegeken word.
17. Jy moet die topografiese kaart en die ortofotokaart aan die einde van hierdie eksamensessie by die toesighouer inlewer.

AFDELING A: LANDELIKE EN STEDELIKE NEDERSETTINGS EN EKONOMIESE GEOGRAFIE VAN SUID-AFRIKA**VRAAG 1: LANDELIKE EN STEDELIKE NEDERSETTINGS**

- 1.1 Kies 'n term/konsep uit KOLOM B wat by die beskrywing in KOLOM A pas. Skryf slegs die letter (**Y** of **Z**) langs die vraagnommers (1.1.1 tot 1.1.7) in die ANTWOORDEBOEK neer, bv. 1.1.8 Y.

KOLOM A		KOLOM B	
1.1.1	Die funksie van 'n landelike nedersetting	Y	multifunksioneel
		Z	enkelfunksioneel
1.1.2	Die standplaas van 'n nedersetting	Y	die presiese stuk grond wat deur 'n nedersetting beset word
		Z	die ligging van 'n nedersetting in verhouding met sy omgewing
1.1.3	Doel van grondhervorming in Suid-Afrika	Y	verhoog toegang tot water
		Z	verlaag armoede
1.1.4	Verseker gemeenskaplike regte tot grond vir plaaswerkers	Y	grondbesit
		Z	grondherverdeling
1.1.5	Regering ken grond aan voorheen benadeelde mense toe	Y	grondrestitusie
		Z	grondherverdeling
1.1.6	Uitdaging wat met grondhervorming geassosieer word	Y	gewillige koper/verkoper-klausule
		Z	meer kommersiële boere
1.1.7	Die gevolg van goed bestuurde grondhervorming	Y	gelyke toegang tot grond
		Z	ongelyke toegang tot grond

(7 x 1)

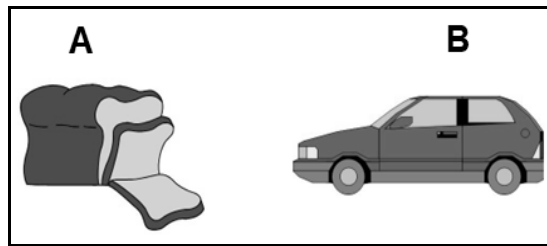
(7)

- 1.2 Verskeie opsies word as moontlike antwoorde op die volgende vrae gegee. Kies die antwoord en skryf slegs die letter (A–D) langs die vraagnommers (1.2.1 tot 1.2.8) in die ANTWOORDEBOEK neer, bv. 1.2.9 D.

1.2.1 'n Sentraleplekdorp ...

- A bied hoë-orde-goedere en -dienste.
- B bied slegs landelike funksies.
- C bedien die omliggende landelike gebied.
- D bedien slegs die stedelike gebied.

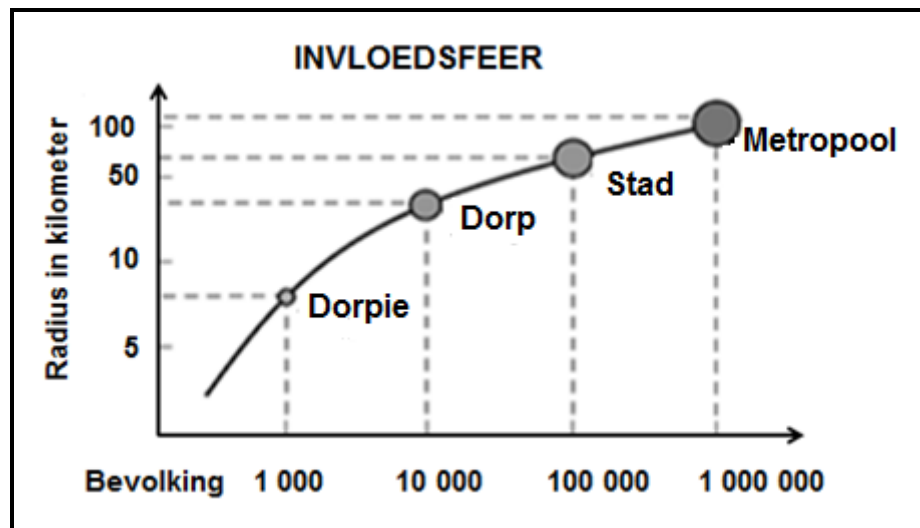
- 1.2.2 **A** word geklassifiseer as 'n lae-orde-item in vergelyking met **B** omdat **A** ...

[Bron: <https://www.google.com/low/high-order goods>]

- A 'n luukse item is en nie daagliks benodig word nie.
  - B 'n laer prys het en gereeld verbruik word.
  - C nie-bederfbaar is en nie verbruik word nie.
  - D 'n hoër prys het en minder gereeld aangekoop word.
- 1.2.3 Reikwydte verwys na die ... om 'n produk aan te koop.
- A minimum afstand gereis
  - B minimum klante benodig
  - C maksimum afstand gereis
  - D maksimum klante benodig
- 1.2.4 Die reikwydte van 'n hoë-orde-item is ... daarvan.
- A klein as gevolg van die daaglikse gebruik
  - B groot as gevolg van die daaglikse gebruik
  - C klein as gevolg van die hoë prys
  - D groot as gevolg van die hoë prys
- 1.2.5 ... verwys na die minimum aantal klante benodig om 'n besigheid winsgewend te maak.
- A Sentrale plek
  - B Drempelbevolking
  - C Reikwydte van goedere
  - D Invloedsfeer
- 1.2.6 Die drempelbevolking van 'n kruidenierswinkel is ...
- A laag, want dit het meer hoë-orde-goedere.
  - B hoog, want dit het meer lae-orde-goedere.
  - C hoog, want dit het meer hoë-orde-goedere.
  - D laag, want dit het meer lae-orde-goedere.
- 1.2.7 Die gebied vanwaar 'n nedersetting sy kliënte trek, is die ...
- A drempelbevolking.
  - B invloedsfeer.
  - C diensarea.
  - D maksimum reikwydte.

1.2.8 Die invloedseer van 'n stad is groter as 'n dorpie, want dit het 'n ...

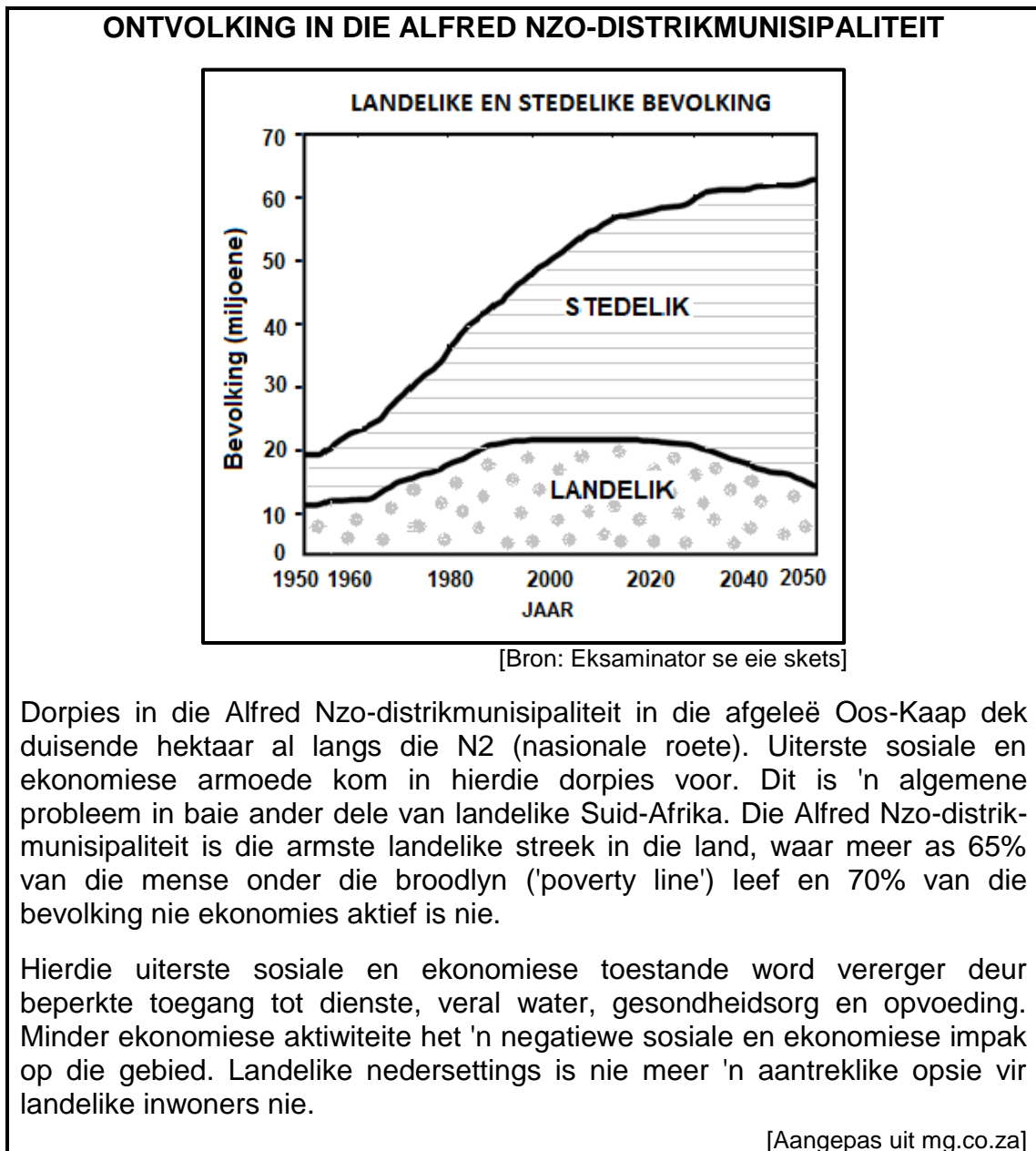
[Bron: [https://www.google.com/search?sphere of influence](https://www.google.com/search?sphere+of+influence)]

- (i) bevolking van 1 000.
- (ii) kleiner radius.
- (iii) bevolking van 100 000.
- (iv) groter radius.

- A (i) en (ii)
- B (ii) en (iii)
- C (ii) en (iv)
- D (iii) en (iv)

(8 x 1) (8)

- 1.3 Verwys na die uittreksel en grafiek hieronder wat op landelike ontvolking gebaseer is.

- 1.3.1 Watter bewys op die grafiek dui aan dat landelike ontvolking vanaf 2020 plaasgevind het? (1 x 1) (1)
- 1.3.2 Noem TWEE sosiale dienste in die uittreksel waaraan daar 'n tekort is die Alfred Nzo-distrik. (2 x 1) (2)
- 1.3.3 Gee TWEE moontlike redes vir die gebrek aan sosiale dienste in die Alfred Nzo-distrik. (2 x 2) (4)
- 1.3.4 Waarom ervaar landelike nedersettings 'n negatiewe ekonomiese impak as gevolg van landelike ontvolking? (2 x 2) (4)
- 1.3.5 Stel volhoubare maatreëls voor wat deur munisipaliteite van landelike gebiede geïmplementeer kan word om hierdie negatiewe ekonomiese impak te verklein. (2 x 2) (4)

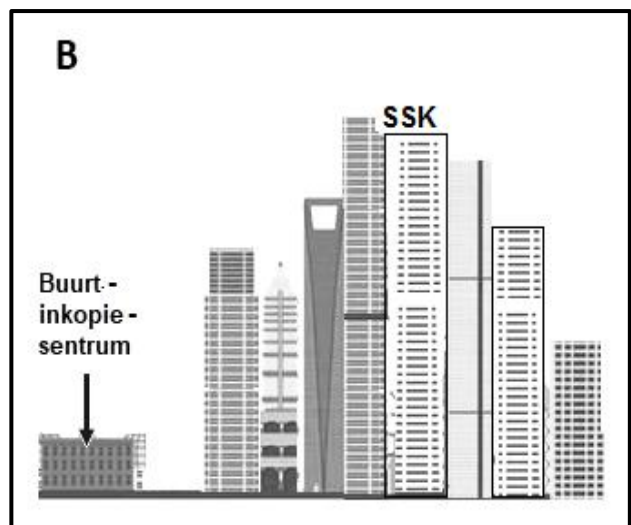
- 1.4 Verwys na die uittreksel, foto **A** en skets **B** gebaseer op kommersiële desentralisasie.

SSK-DESENTRALISASIE HIER OM TE BLY

'n Sentrale sakekern (SSK) is die oorspronklike kommersiële sakesentrum van 'n stad. Daar is nou baie afgeleë sakegebiede (ASG) as gevolg van kommersiële desentralisasie. Buiten die fisiese uitbreiding van stedelike nedersettings wat SSK's moeiliker maak om te bereik, sluit die oorsaak vir die groeiende desentralisasie van besighede hoë huur, misdaad, besoedeling en die gebrek aan parkering in.

Goed geleë gedesentraliseerde nodusse bly gewild vir besighede wat op soek is na veilige persele vir hulle maatskappye, park-tipe omgewings en voldoende parkeerfasiliteite. Besigheidsparke, inkopiesentrums in woonbuurte (buurtinkopiesentrum) en streeksinkopiesentrums is dikwels naby aan gesogte residensiële areas (voorstede) wat 'n klantebasis verskaf.

[Aangepas uit *Deccan Chronicle* by GA Rice, in *International Encyclopaedia of Human Geography*]

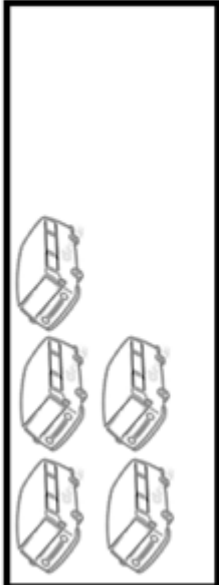
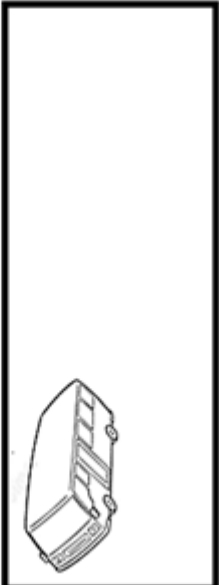

[Bron: https://www.google.com/search?tbs=sbi:AMhZZivd3Zv_1RXZ2VGag]

1.4.1	Definieer die konsep <i>kommersiële desentralisasie</i> .	(1 x 2)	(2)
1.4.2	Noem EEN faktor sigbaar in die SSK (foto B) wat kommersiële desentralisasie aanmoedig.	(1 x 1)	(1)
1.4.3	Hoe lei hoë huur en misdaad (in die uittreksel genoem) tot toenemende kommersiële desentralisasie?	(2 x 2)	(4)
1.4.4	Verduidelik waarom inkopiesentrums in woonbuurte 'n aantreklike opsie vir die ligging van besighede is.	(2 x 2)	(4)
1.4.5	Hoe kan die toename in die aantal inkopiesentrums in woonbuurte 'n negatiewe impak op besighede in die SSK hê?	(2 x 2)	(4)

- 1.5 Verwys na die bron hieronder oor die invloed van publieke (openbare) vervoer op verkeersopeenhopings.

60 pendelaars in 24 motors	60 pendelaars in 5 minibustaxi's	60 pendelaars in 1 bus
		

DIE IMPAK VAN PUBLIEKE VERVOER OP VERKEERSOPEENHOPINGS

Die gebruik van publieke vervoer word aangemoedig omdat dit verkeersopeenhopings verminder.

In Suid-Afrika is die algemeenste vorm van publieke vervoer die gebruik van minibustaxi's. Alhoewel publieke vervoer (bv. minibustaxi's en busse) 'n waardevolle rol in die vermindering van die aantal privaat voertuie op die pad speel, word dit met 'n aantal uitdagings geassosieer. Hierdie uitdagings word geassosieer met ekonomiese ongeregtighede vir pendelaars*.

Woordelys:
 *pendelaars: mense wat daaglik van die huis na die werk reis

[Bron: Eksaminator se eie skets]

1.5.1	Volgens die bron, watter tipe vervoer sal die meeste verkeersopeenhopings veroorsaak?	(1 x 1)	(1)
1.5.2	Gee 'n rede vir jou antwoord op VRAAG 1.5.1.	(1 x 2)	(2)
1.5.3	Hoe kan verbeterde publieke vervoerstelsels verkeersopeenhopings verminder?	(2 x 2)	(4)
1.5.4	In 'n paragraaf van ongeveer AGT reëls, verduidelik waarom die gebruik van openbare vervoer soos minibustaxi's en busse 'n ekonomiese ongeregtigheid (kwelpunt) vir pendelaars kan wees.	(4 x 2)	(8)
			[60]

VRAAG 2: EKONOMIESE GEOGRAFIE VAN SUID-AFRIKA

- 2.1 Kies die korrekte woord(e) uit dié wat tussen hakies gegee word. Skryf slegs die woord(e) langs die vraagnommers (2.1.1 tot 2.1.7) in die ANTWOORDEBOEK neer, bv. 2.1.8 Mynbou.
- 2.1.1 Mynbou is 'n voorbeeld van 'n (primêre/sekondêre) ekonomiese aktiwiteit.
- 2.1.2 Die prys van minerale fluktueer in die mynboubedryf as gevolg van die (buitelandsevaluta/buitelandsebeleggings)-koers.
- 2.1.3 (Geotermiese gradiënt/Ongeskoolde arbeid) is 'n voorbeeld van 'n fisiese faktor wat mynbou beïnvloed.
- 2.1.4 Platinum is 'n voorbeeld van 'n (hernubare/niehernubare) hulpbron.
- 2.1.5 Platinum word in Suid-Afrika in die (Wes-Kaap/Noordwes) ontgin.
- 2.1.6 Platinum word as 'n grondstof in die produksie/opwekking van (krag/juwele) gebruik.
- 2.1.7 (Arbeidsonrus/Arbeidsbeskikbaarheid) in Suid-Afrika het 'n negatiewe invloed op die produksie van platinum. (7 x 1) (7)
- 2.2 Verskeie opsies word as moontlike antwoorde op die volgende vrae gegee. Kies die antwoord en skryf slegs die letter (A–D) langs die vraagnommers (2.2.1 tot 2.2.8) in die ANTWOORDEBOEK neer, bv. 2.2.9 D.
- 2.2.1 Daar word ook na die tersiêre sektor as die ... sektor verwys.
- A informele
B diens-
C gesondheid-
D vervoer-
- 2.2.2 'n Voorbeeld van 'n aktiwiteit in die tersiêre sektor is ...
- A die ontginning van goud.
B die vervaardiging van wyn.
C buitelandse valuta.
D die inlê van bone.

2.2.3 Lande wat deur die tersiêre sektor gedomineer word, weerspieël 'n ...

- (i) hoogs geskoolde werksmag.
- (ii) swak geskoolde werksmag.
- (iii) doeltreffende vervoerstelsel.
- (iv) verskeidenheid nywerhede.

- A (i) en (ii)
- B (ii) en (iv)
- C (i) en (iii)
- D (iii) en (iv)

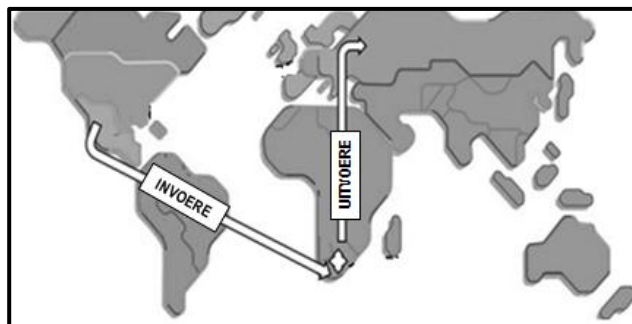
2.2.4 Die kontraktuele ooreenkoms tussen lande met betrekking tot hulle handelsverhouding staan as 'n ... bekend.

- A handelsooreenkoms
- B betalingsbalans
- C handelstrategie
- D handelsbalans

2.2.5 Goedere wat binne 'n land geruil word, staan as ... handel bekend.

- A internasionale
- B streeks-
- C binnelandse
- D provinsiale

2.2.6 Die tipe handel wat op die kaart getoon word, is ... handel.

[Aangepas uit <https://www.freepik.com/colorful-world-map>]

- A nasionale
- B streeks-
- C binnelandse
- D internasionale

2.2.7 Die ekonomiese nadeel van die invoer van goedere:

- A Skepping van plaaslike werksgeleenthede
- B Plaaslike produksie ly daaronder
- C Goedere raak goedkoper
- D Groei van plaaslike nywerhede

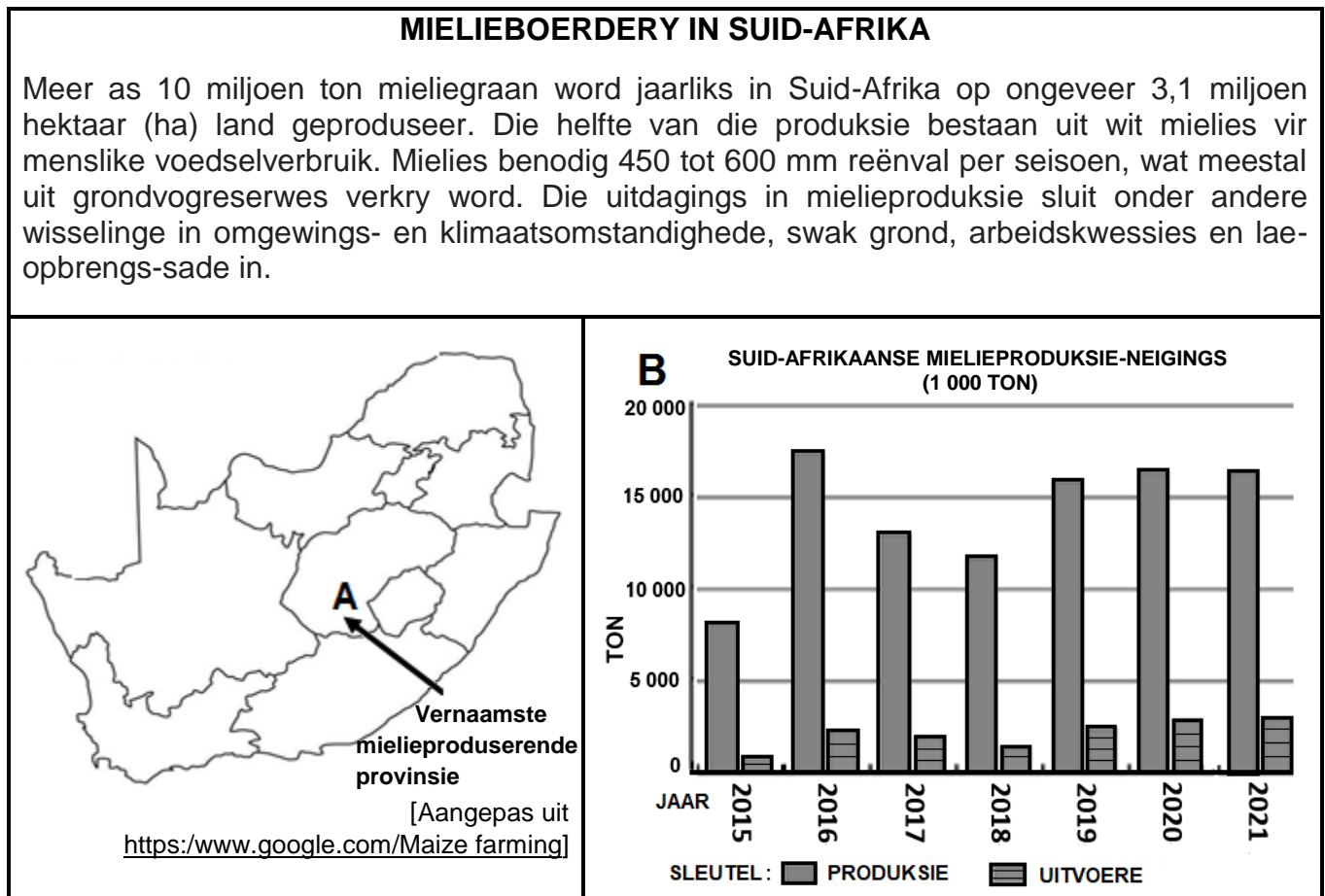
2.2.8 'n Voordeel van Suid-Afrika wat 'n gunstige handelsbalans het:

- (i) Buitelandse kapitaal verminder
- (ii) Werksgeleenthede word geskep
- (iii) Werkers verloor hulle werk
- (iv) Stimuleer ekonomiese groei

- A (i) en (ii)
- B (iii) en (iv)
- C (i) en (iii)
- D (ii) en (iv)

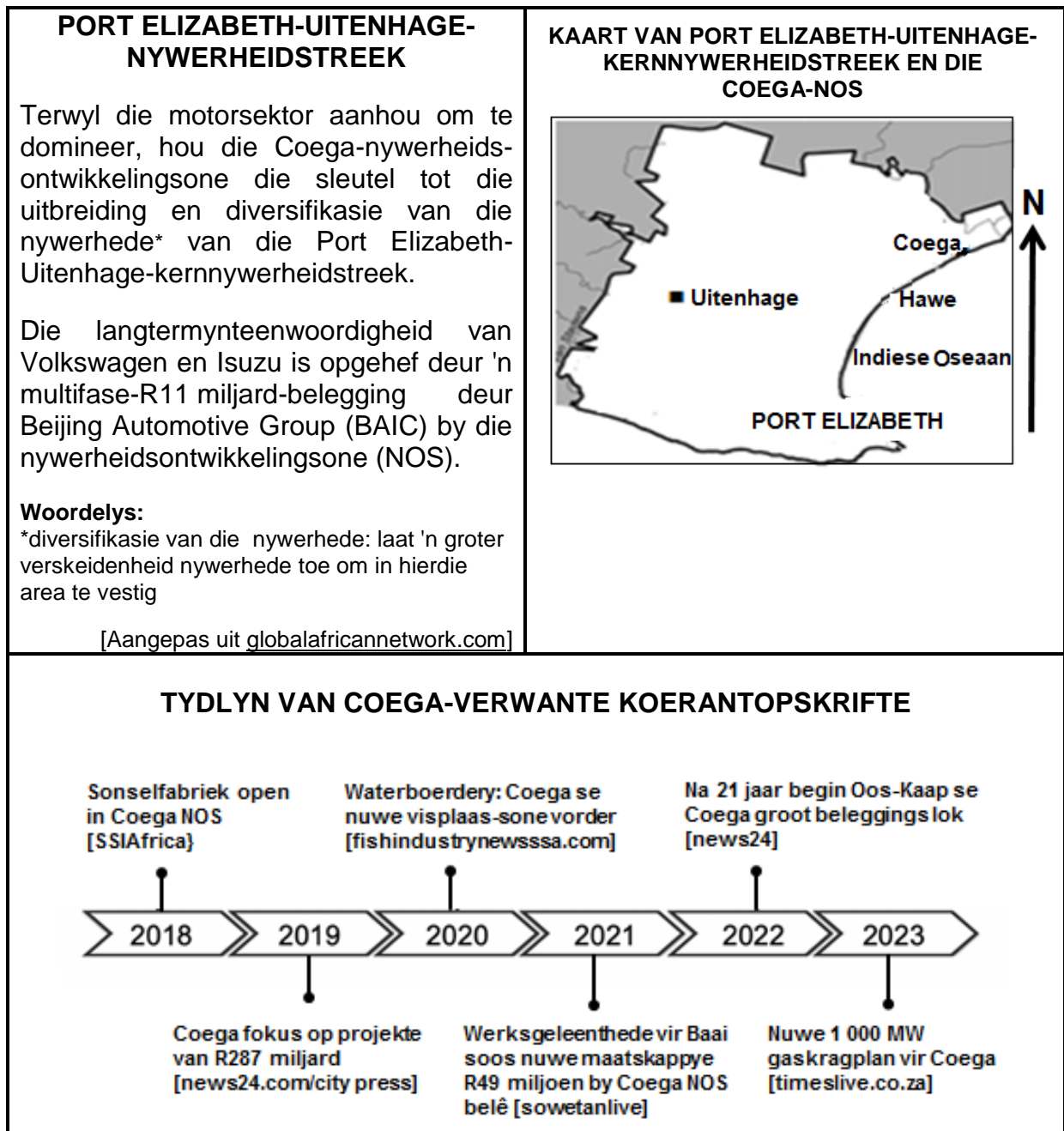
(8 x 1) (8)

2.3 Verwys na die infografika oor mielieboerdery in Suid-Afrika hieronder.

- 2.3.1 Noem die vernaamste mielieproduserende provinsie (A) in Suid-Afrika. (1 x 1) (1)
- 2.3.2 Verwys na die grafiek. Vergelyk die hoeveelheid mielies wat geproduseer word met die hoeveelheid wat uitgevoer word. (1 x 2) (2)
- 2.3.3 Waarom het Suid-Afrika 'n groot binnelandse (plaaslike) mark vir mielies? (2 x 2) (4)
- 2.3.4 Hoe sal klimaatsfaktore mielieproduksie verminder? (2 x 2) (4)
- 2.3.5 Verduidelik die ekonomiese belangrikheid van mielieproduksie vir die Suid-Afrikaanse ekonomie. (2 x 2) (4)

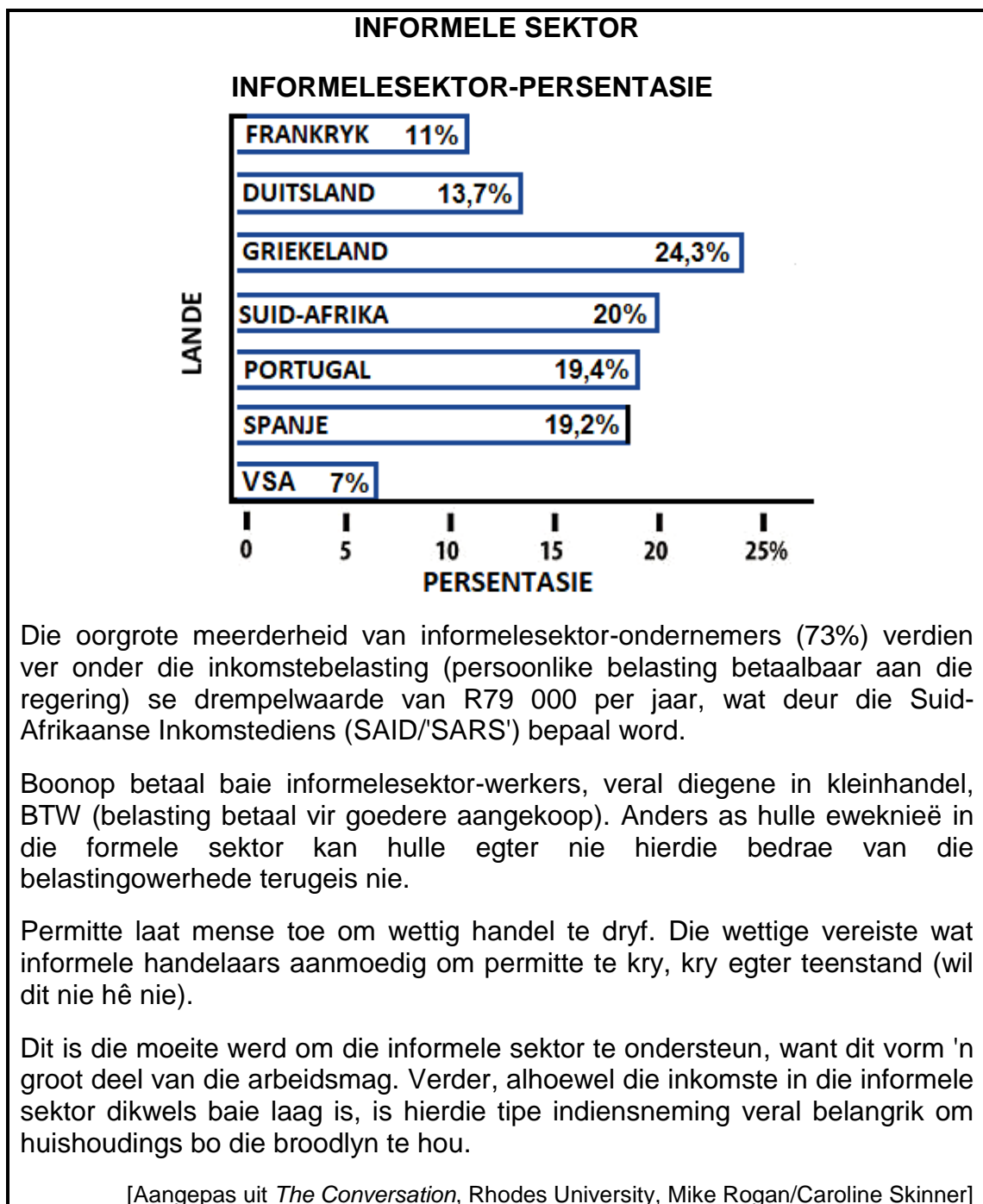
- 2.4 Verwys na die infografika oor die Port Elizabeth-Uitenhage-kernnywerheidstreek en die Coega-nywerheidsontwikkelingsone (NOS) hieronder.

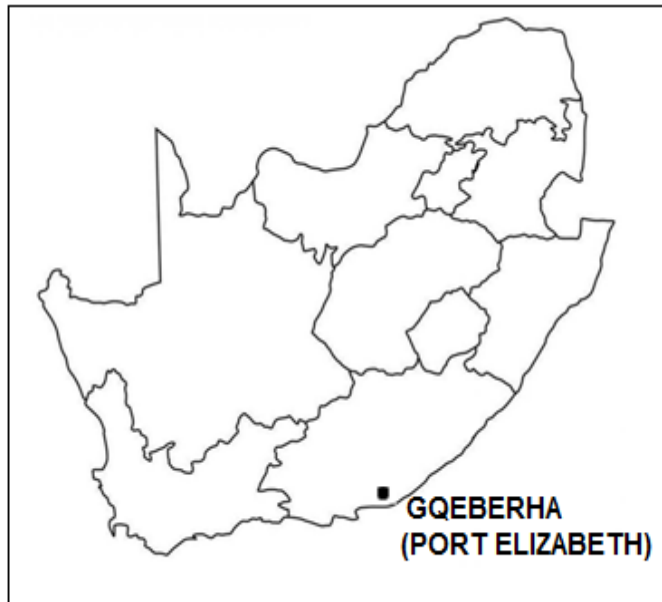
[Aangepas uit <https://www.google.com/search?q=images+Port+Elizabeth>]

- 2.4.1 Noem die tipe vervoer-infrastruktuur op die kaart aangedui, wat die ligging van die Port Elizabeth-Uitenhage-kernnywerheidstreek begunstig. (1 x 1) (1)
- 2.4.2 Die (primêre/sekondêre) sektor domineer die ekonomie van die Port Elizabeth-Uitenhage-kernnywerheidstreek. (1 x 1) (1)
- 2.4.3 Noem EEN groot maatskappy in die uittreksel wat in die Port Elizabeth-Uitenhage-kernnywerheidstreek belê het. (1 x 1) (1)

- 2.4.4 Haal TWEE opskrifte uit die tydlyn van die Coega-verwante koerantopskrifte aan wat toon dat diversifikasie van nywerhede plaasvind. (2 x 1) (2)
- 2.4.5 Hoe sal hierdie diversifikasie van nywerhede die arbeidsmag in die Port Elizabeth-Uitenhage-kernnywerheidstreek bevoordeel? (2 x 2) (4)
- 2.4.6 Verduidelik waarom die Coega-nywerheidsontwikkelingsone 'n aantreklike ligging vir beleggings deur oorsese maatskappye sal wees. (3 x 2) (6)
- 2.5 Verwys na die uittreksel en grafiek oor die informele sektor hieronder.

2.5.1	Volgens die grafiek, watter persentasie van Suid-Afrika se bevolking word as die informele sektor geklassifiseer?	(1 x 1)	(1)
2.5.2	Gee ekonomiese redes wat tot so 'n groot informele sektor in Suid-Afrika gelei het.	(2 x 1)	(2)
2.5.3	Verduidelik die ekonomiese belangrikheid van die informele sektor.	(2 x 2)	(4)
2.5.4	In 'n paragraaf van ongeveer AGT reëls, stel strategieë voor wat geïmplementeer kan word om die informele sektor te verbeter.	(4 x 2)	(8)
TOTAAL AFDELING A:			[60]
			120

AFDELING B**VRAAG 3: GEOGRAFIESE VAARDIGHEDE EN TEGNIEKE****ALGEMENE INLIGTING OOR GQEBERHA (PORT ELIZABETH)**

Koördinate: 33°57'S; 25°36'O

Gqeberha (Port Elizabeth) is 'n belangrike seehawe (hawe) en 'n dig bevolkte stad in die Oos-Kaap in Suid-Afrika. Dit lê by Algoabaai in die Indiese Oseaan.

Die residensiële gebied is op plat grond, met 'n industriële sektor by North End. Gqeberha word gekenmerk deur 'n groot aantal groen gordels.

Die Coega-nywerheidsontwikkelingsone is naby Gqeberha geleë. Dit het 'n wêreldklas-infrastruktuur wat voorsiening maak vir toenemende toeganklikheid tot dienste en nywerhede vir die res van die wêreld.

[Bron: [https://www.google.com/search?q=Port Elizabeth](https://www.google.com/search?q=Port+Elizabeth)]

Die volgende Engelse terme en hulle Afrikaanse vertalings word op die topografiese kaart getoon:

ENGLISH

International airport
River
Bridge
Furrow
Golf course
Firebreak

AFRIKAANS

Internasionale lughawe
Rivier
Brug
Voor
Gholfbaan
Voorbrandstrook

3.1 KAARTVAARDIGHEDE EN BEREKENINGE

3.1.1 Die skaal van die ortofotokaart:

- A 1 cm verteenwoordig 100 m
- B 1 cm verteenwoordig 100 cm
- C 1 m verteenwoordig 500 m
- D 1 cm verteenwoordig 500 cm (1 x 1) (1)

3.1.2 Die koördinate van die stadion by **F** in blok **B4** op die topografiese kaart is ongeveer ...

- A 33°56'19"S en 25°37'00"O.
- B 33°55'19"S en 25°35'00"O.
- C 33°56'19"S en 25°36'00"O.
- D 33°57'19"S en 25°34'00"O. (1 x 1) (1)

Verwys na die ortofotokaart.

3.1.3 Bereken die afstand van die aanloopbaan in meter (m) tussen **6** en **7** op die ortofotokaart.Formule: **Werklike afstand = Kaartafstand x Kaartskaal** (2 x 1) (2)3.1.4 Waarom vertoon die aanloopbaan tussen **6** en **7** groter op die ortofotokaart in vergelyking met die topografiese kaart? (1 x 1) (1)

3.1.5 Verwys na die topografiese kaart. Gebruik die inligting hieronder om die magnetiese deklinasie vir 2023 te bereken.

Verskil in jaar: 2023 – 2021 = 2 jaar (4 x 1) (4)

3.1.6 Wat is die doel daarvan om die magnetiese deklinasie (MD) vir die huidige jaar te bereken? (1 x 1) (1)

3.2 KAARTINTERPRETASIE

Verwys na die foto's (**Y** en **Z**) hieronder van residensiële gebiede in Gqeberha (Port Elizabeth).

- 3.2.1 (a) Watter foto, **Y** of **Z**, pas by die residensiële gebied **G** op die topografiese kaart? (1 x 1) (1)
- (b) Gee bewyse uit die topografiese kaart om jou antwoord op VRAAG 3.2.1(a) te staaf. (1 x 2) (2)

Gqeberha (Port Elizabeth) het 'n aantal groen gordels.

- 3.2.2 (a) Gee 'n voorbeeld van EEN tipe groen gordel op die topografiese kaart. (1 x 1) (1)
- (b) Hoe verminder groen gordels die omgewingsongeregtighede in Gqeberha (Port Elizabeth)? (1 x 2) (2)

Gqeberha (Port Elizabeth) word deur ligte en swaar nywerhede gekenmerk.

- 3.2.3 (a) Gee bewyse uit die topografiese kaart dat North End, **H** in blok **A4** en **B4**, 'n swaarnywerheidsgebied is. (1 x 1) (1)
- (b) Identifiseer die mensgemaakte verskynsel wat die North End-nywerheidsgebied, **H**, sal beperk om verder na die noorde uit te brei. (1 x 1) (1)
- (c) Hoe sal werksgeleenthede wat deur nywerheidsgebied **H** geskep is, tot ekonomiese voordeel vir die plaaslike gebied wees? (1 x 2) (2)

Verwys na die topografiese kaart en die ortofotokaart.

- 3.2.4 Waarom is die lughawe in die landelik-stedelike oorgangsones van Gqeberha (Port Elizabeth) geleë? (1 x 2) (2)

3.3 GEOGRAFIESE INLIGTINGSTELSELS (GIS)

Verwys na blok **D2** op die topografiese kaart.

3.3.1 Gee bewyse dat bufferskepping in blok **D2** plaasvind. (1 x 1) (1)

3.3.2 Wat is die doel van bufferskepping in hierdie blok? (1 x 2) (2)

Verwys na blok **B1** op die topografiese kaart.

3.3.3 Wat is 'n *dataalaag*? (1 x 2) (2)

3.3.4 Identifiseer die vervoer-dataalaag in blok **B1**. (1 x 1) (1)

Verwys na **I** in blok **B1**.

3.3.5 Waarom sal die vervoer-dataalaag (antwoord op VRAAG 3.3.4) verkeersopeenhopings veroorsaak? (1 x 2) (2)

TOTAAL AFDELING B: 30
GROOTTOTAAL: 150